

พฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร*

Farmer Credit Card Usage Behavior of Thai Farmers

กรกฤษ ดันติจารุภัทร์**

ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง***

ดร.ศรวิวรรณ ยออดอนิล****

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวของชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555-2558 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ชาวนาไทยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลและสนทนากลุ่ม คือ ชาวนาไทยที่ได้รับบัตรสินเชื่อเกษตรกร ผู้นำชุมชน/ แกนนำชุมชน/ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร ที่ได้รับบัตรสินเชื่อเกษตรกร ผู้ประกอบการร้านค้าเกษตรที่เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร พนักงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร และมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่นำร่องของโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรทั้ง 5 จังหวัดนำร่อง

ผลการวิจัยพบว่า

ชาวนามีพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรและกลุ่มไม่ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร โดยพฤติกรรมการใช้บัตรระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกัน คือ ชาวนาภาคกลางใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งให้ผู้อื่นใช้บัตรตนเอง ใช้บัตรซื้อสินค้าผิดประเภท รวมถึงการใช้บัตรรูดเปลี่ยนเป็นเงินสดแทนสินค้าอีกด้วย ส่วนของชาวนาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลกระทบจากพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลกระทบทางบวก มีความคล่องตัวในการหมุนเงินเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีเงินทุนสำรองยามฉุกเฉินจากวงเงินของบัตร ส่วนผลกระทบทางลบ คือ การมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากการเป็นผู้นำประกันคนในกลุ่มที่ต้องการเพิ่มวงเงิน และการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วยวงเงินของสินเชื่อเกษตรกร การปรับตัวของชาวนาในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรเป็นไปตามพฤติกรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ 1) การปรับตัวเพื่อการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของตนเองเกิดประโยชน์ตามความต้องการของตน 2) การปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียผลประโยชน์ของตนเอง สำหรับแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่ชาวนาควรเป็น ดังนี้ 1) ด้านผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการทบทวนขั้นตอนของการออกบัตรสินเชื่อเกษตรกร 2) สหกรณ์การเกษตร

*คุณหญิงพนธ์ปรัชญาคุณหญิงบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส. (ส.ก.ต) ควรจัดหาสินค้าให้มีความหลากหลายให้เป็นที่ไปตามความต้องการของชาวนา 3) ด้านราคาสินค้าและการประชาสัมพันธ์ ควรมีการควบคุมราคาสินค้าให้เป็นธรรม 4) ด้านภาระหนี้สินของเกษตรกร ควรส่งเสริมให้เกษตรกรหยุดการก่อหนี้นอกระบบ โดยการขอความร่วมมือองค์กรอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการลดภาระหนี้สินและส่งเสริมการประกอบอาชีพพิเศษ 5) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรแก่ชาวนา ควรส่งเสริมให้ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรตรงตามวัตถุประสงค์ 6) ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการใช้เงินคินตามกำหนดเวลา ควรสร้างความเข้าใจแก่ชาวนาเกี่ยวกับการใช้เงินคินตามกำหนดเวลาให้ชัดเจน 7) ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการประเมินผล และชี้แจงผลการประเมินงานแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และคืนให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรม/ การใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร

Abstract

This study aimed at 1) examining behavior, impacts and adaptation of Thai farmers towards farmer credit card usage under the pilot project of B.E. 2555 - 2558; 2) conducting a comparison of Thai farmer credit card usage in different regions, namely, the central, the north, and the north-east of Thailand; and 3) providing several ways of the appropriate and profitable usage for the farmers. This qualitative research was conducted by in-depth interview, participatory and non-participatory observation, and focus group. Informants for the study were farmers, community leaders, heads of farmers who were granted farmer credit cards, entrepreneurs of agricultural shops who participated in the farmer credit card program, officers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives relevant to the said project and resided in five pilot provinces of the project.

The findings are as follows:

There were two types of the behaviors: usage and non-usage by differences among the regions. The farmers in central Thailand used their farmer credit card irrelevant to the criteria. Some allowed others to use their own cards. Some used the card to purchase irrelevant products. Some used the cards for cash exchange. With a comparison to the farmers in northern and northeastern Thailand, they could use the farmer credit card relevant to the criteria. These behaviors contributed to both positive and negative impacts. With regards to the positive ones, there were a flow of capital for their daily life, and contingency reserve. With regards to the negative ones, there was an increase in debts from guaranty to others who needed the farmer credit cards and their own over-payment. As far as the adaptation attributed from the behaviors and impacts was concerned, the farmers should adapt themselves for their appropriate and profitable usage. Firstly, the relevant persons should review the process of the farmer credit card granting. Secondly, the Agricultural Marketing Co-operatives Limited should improve product brands to meet the farmer's needs. Thirdly, prices of the products should be reasonable. Fourthly, there should be a campaign

for stopping non-systematic debts by increasing special earnings and participating with other stakeholders. Fifthly, there should be awareness building for the farmer credit card usage. Sixthly, the farmers should be educated about on-time payment. Seventhly, relevant agencies should often evaluate and publicize their evaluations for further development.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมจึงนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยอาชีพเกษตรกรรมที่มีมากที่สุด คือ การทำนาปลูกข้าว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557, หน้า 9) แต่ปัจจุบันรูปแบบการเกษตรเกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบการทำนาแบบดั้งเดิมมาสู่การเกษตรแผนใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง มีผลกำไรมากขึ้นโดยใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เกษตรและเทคโนโลยี มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เช่น การใช้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง การใช้สารเคมีราคาแพง จึงทำให้ต้องประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปัญหาขาดแคลนน้ำจะทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน การอพยพของแรงงานหนุ่มสาวอายุ 15-34 ปี ออกจากภาคเกษตร ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556)

จากปัญหาหนี้สินของเกษตรกรทำให้ภาครัฐได้เห็นความสำคัญจึงมีการจัดตั้งโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย ไม่ต้องไปกู้เงินจากนอกระบบมาลงทุน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2555) โดยโครงการรัฐบาลต้องการให้เกษตรกรได้มีวงเงินสินเชื่อใช้ในบัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้แทนเงินสด สำหรับซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตรและเครื่องอุปโภคเพื่อใช้ในครัวเรือนที่มีคุณภาพและราคายุติธรรม อันจะเป็นส่วนช่วยลดต้นทุนทางการผลิตลดภาระทางการเงิน และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นผู้รับผิดชอบใน

การดำเนินงาน และเปิดตัวโครงการอย่างเป็นทางการในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 โดยจัดทำและส่งมอบบัตรสินเชื่อเกษตรกรให้แก่เกษตรกรที่เป็นชาวนาเป็นลำดับแรก (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, 2557)

กรณีของชาวนาไทยนั้นนับว่าการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ และการปรับตัวในการเรียนรู้ถึงกระบวนการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรอันจะส่งผลต่อพฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อการก่อหนี้ได้ง่ายกว่า ดังนั้นถ้าชาวนาไทยได้ตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรอันเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชาวนาไทยมีพฤติกรรมและการปรับตัวในทางที่ดี จะส่งผลต่อโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรได้บรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมาย และมีแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรที่เหมาะสมให้กับชาวนาไทยต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงสนใจและได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรและผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรมากที่สุด อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555 - 2558
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเสนอแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ชาวนาไทย

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรมีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ผลกระทบและการปรับตัวชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรมีลักษณะเป็นอย่างไร
3. พฤติกรรมการชาวนาไทยใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างไรร
4. แนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมกับชาวนาไทยควรเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรได้ทำการศึกษารอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ โดยเน้นศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างชัดเจน ได้แก่ พฤติกรรมภายนอกโดยเชื่อว่าเราจะทราบถึงเรื่องราวของจิตใต้ โดยศึกษาจากพฤติกรรมที่แสดงออก ความเชื่อของกลุ่มพฤติกรรมคือ พฤติกรรมทุกอย่างจะต้องมีสาเหตุ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองกับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่มากระตุ้นซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม ผู้บริโภค Shiffman and Kanuk (2007, p. 3) เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออก ไม่ว่าจะทางด้านการแสวงหาซื้อ ใช้ ประเมิน หรือการซื้อสินค้าและใช้บริการ ซึ่งนำมาซึ่งการตอบสนองสิ่งที่คาดหวัง ความต้องการและความจำเป็นของตนเอง โดยจะต้องมีการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร เช่น เงิน เวลา ความพยายามที่จะได้มาเพื่อการบริโภคและใช้บริการของตนเอง ประกอบด้วยจะซื้ออะไรที่ไหนเมื่อไรอย่างไรทำไมและความถี่ในการซื้อ

2. ทฤษฎีการปรับตัว ใช้แนวคิดของของ ฮาวิกเฮิสต์ (Havighurst, 1953) พิจารณาการปรับตัวในแง่ของการเรียนรู้ตามขั้นพัฒนาการของชีวิต ประกอบด้วย สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นเดียวกันทั้งที่เป็นเพศเดียวกัน

และต่างเพศ ปรับตัวได้เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของตนและปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงควบคุมอารมณ์ของตนได้ เป็นตัวของตัวเอง ความมั่นใจในเศรษฐกิจการเงิน รับผิดชอบในการใช้จ่ายเงินได้ การเลือกและเตรียมตัวเพื่ออาชีพ เตรียมตัวในเรื่องคู่ครองและชีวิตครอบครัว พัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องค่านิยมและจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

3. รอย (Roy, 1976) กล่าวถึงการปรับตัวคือ ร่างกาย อัดมโนทัศน์ บทบาทหน้าที่ และการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น แสดงถึงพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้สามารถปรับตัวได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทั้ง 3 ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปรับตัวโดยมอง ด้านสังคม ความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ทางสังคม ความสามารถปรับตัวทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ ความมั่นใจในเศรษฐกิจการเงิน สามารถรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายได้ และด้านจิตใจ ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ

4. โครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร เป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะเริ่มดำเนินการเพื่อยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน ดำเนินงานโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และให้ครอบคลุมเกษตรกรทุกราย และจะขยายสิทธิประโยชน์เพื่อให้สามารถใช้ซื้อปัจจัยการผลิต เครื่องอุปโภคบริโภคและใช้เบิกเงินสดล่วงหน้าได้เสมือนบัตรเครดิตทั่ว ๆ ไป รวมทั้งใช้บัตรในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่อง ปี พ.ศ. 2555 - 2558 แต่ละภูมิภาคในพื้นที่จังหวัดนำร่องของโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัด อุดรธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555 - 2558 และเปรียบเทียบพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวิธีการศึกษา

1. ศึกษาพฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555 - 2558 ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร (Document Review) จากโครงการวิจัยประเมินผลโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพราชการ, 2557) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรม และงานวิจัยต่าง ๆ

1.2 เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นกับชาวนา ผู้นำชุมชน/แกนนำชุมชน/หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการร้านค้าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และพนักงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร

1.3 เก็บข้อมูลโดยการสังเกต (Observation) พฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของชาวนาจากผู้ประกอบการร้านค้าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร โดยใช้แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับพฤติกรรมชาวนาในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 12 ร้าน ในภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555- 2558 ในภูมิภาคต่างๆ ระหว่างภาคกลาง

ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการนำข้อค้นพบในแต่ละประเด็นจากการวิเคราะห์พฤติกรรมชาวนาไทยการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรแต่ละภูมิภาคมาเปรียบเทียบพฤติกรรมชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรรายภาค

ตอนที่ 2 เสนอแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ชาวนาไทย โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากตัวแทน 3 กลุ่ม คือ ชาวนาผู้ประกอบการร้านค้าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และพนักงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร ในภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยสร้างประเด็นในการสนทนากลุ่มจากพฤติกรรมและเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของชาวนาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ชาวนาไทย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เมื่อตรวจสอบแล้ว นำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ เดือน ตุลาคม 2557 - มิถุนายน 2558

การควบคุมคุณภาพงานวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพน่าเชื่อถือ กระบวนการวิจัย ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลใช้ 4 วิธีการหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความตรงและน่าเชื่อถือดังนี้ 1) การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล 2) สอบถามซ้ำในประเด็นเดิม 3) ระมัดระวังไม่ใช้มุมมองความคิดของ

ผู้วิจัยในการตีความข้อมูล 4) การตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการยืนยันสามเส้า (Triangulation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องแล้ว นำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยอ่านเรื่องราวจากการจดบันทึกการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Note) ทั้งหมดจนเข้าใจเรื่องราวชัดเจนเห็นความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของข้อมูล จึงกำหนดหัวเรื่องเป็นประเด็นหลัก (Thematic Analysis) รวมถึงให้คำจำกัดความและขอบเขตของประเด็นหลักเหล่านั้น แล้วจึงกำหนดเป็นรหัสข้อมูล (Code) คัดแยกตามรหัสข้อมูลและจัดเรียงข้อมูลอ่านทบทวนซ้ำอีก สรุปประมวลความตามข้อมูลนั้น ๆ เป็นข้อความเชิงวิเคราะห์ (Analytic Text) โดยใช้ภาษาวิชาการในการอธิบายเรื่องราวดังกล่าวให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และคัดเลือก Quotation ที่ยืนยันข้อสรุปได้ชัดเจนที่สุดมาประกอบการนำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

พฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวของชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555 - 2558

1. ด้านพฤติกรรม การใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของชาวนาทั้ง 5 จังหวัด หลังจากได้รับบัตรสินเชื่อเกษตรกรชาวนามีพฤติกรรม เป็น 2 แบบ คือ 1) พฤติกรรมการใช้บัตร และ 2) พฤติกรรมการไม่ใช้บัตรสินเชื่อ เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ของชาวนาระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบทั้งความเหมือนและความต่าง โดยชาวนาทุกคนของภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมการใช้บัตรที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ สำหรับชาวนาภาคกลางส่วนใหญ่ มีการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรผิดหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งการให้ผู้อื่นใช้บัตรแทน

ตนเองใช้บัตรเพื่อซื้อสินค้าที่ไม่ใช่ปัจจัยการผลิตหรือข้าวสารตามข้อกำหนด รวมถึงการใช้บัตรเพื่อรูดเปลี่ยนเป็นเงินสดแทนสินค้าอีกด้วย

2. ด้านผลกระทบจากพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร มี ทั้งทางบวกและทางลบผลกระทบทางบวกได้แก่ การใช้บัตรเป็นเงินแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ ทำให้เกิดความคล่องตัวในการหมุนเงินเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีเงินทุนสำรองยามฉุกเฉินจากวงเงินของบัตร ผลกระทบทางลบจากพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ได้แก่ การมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จากการเป็นผู้นำประกันคนในกลุ่มที่ต้องการเพิ่มวงเงิน รวมทั้งการมีช่องทางที่จะใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยการใช้งบการเงินของบัตรสินเชื่อเกษตรกร ซึ่งเห็นเด่นชัดที่สุดในภาคกลาง ในส่วนของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลกระทบทางลบเกิดขึ้นไม่ชัดเจน

3. ด้านการปรับตัวของชาวนาในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรเป็นไปตามพฤติกรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการปรับตัวเพื่อให้การใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของตนเองเกิดประโยชน์ตามต้องการ ซึ่งพบว่า ชาวนาภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปรับตัวให้ได้รับประโยชน์จากบัตรสูงสุดคือ การใช้บัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดได้แก่ การซื้อปัจจัยการผลิตให้สอดคล้องกับระยะเวลาตามขั้นตอนของการทำนาและเป็นไปตามจำนวนที่ใช้จริงการห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำบัตรสินเชื่อเกษตรกรไปใช้แทนตนเองและ 2) ลักษณะที่สองการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียผลประโยชน์ของตนเอง โดยการปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ของการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรอย่างเคร่งครัด

แนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่ชาวนาไทย

แนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่ชาวนาพบว่า

1. ด้านผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการทบทวนขั้นตอนของการออกบัตรสินเชื่อเกษตรกร เนื่องจากชาวนาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความต้องการ และกลุ่มที่ไม่

ต้องการบัตรสินเชื่อเกษตรกร จึงควรมีการสำรวจเพื่อเกิดประโยชน์ทั้ง ผู้ออกและผู้รับบัตร เนื่องจากการมีบัตรแล้วไม่ใช้นั้น สร้างความกังวลใจให้เจ้าของบัตร เช่น กลัวบัตรหาย กลัวคนอื่นมองว่าไม่ให้ความร่วมมือ กลัวถูกตัดสิทธิ์ในการรับความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จาก ธ.ก.ส. เป็นต้น อีกทั้งหน่วยงานยังเกิดการสูญเสียงบประมาณเช่นกัน

2. ด้านคุณภาพและความหลากหลายของสินค้า ควรมีการปรับปรุงคุณภาพและความหลากหลายของสินค้า ของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (ส.ก.ต) ให้ตรงกับความต้องการของ ผู้ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร

3. ด้านราคาสินค้าและการประชาสัมพันธ์ ควรมีการควบคุมราคาสินค้าให้เป็นธรรมกับผู้ซื้อบัตรสินเชื่อเกษตรกร

4. ด้านภาระหนี้สินของเกษตรกร ควรส่งเสริมให้ชาวนา หยุดการก่อหนี้ในระบบ โดยการประสานองค์กรอื่นเขามามีส่วนร่วมในการลดภาระหนี้สินและส่งเสริมรายได้พิเศษ

5. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรควรส่งเสริมความรู้ให้ชาวนาที่ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรใช้บัตรให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ของ ธ.ก.ส

6. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการใช้จ่ายเงินคืนตามกำหนดเวลา ควรสร้างความเข้าใจแก่ชาวนาเกี่ยวกับการใช้เงินคืนตามกำหนดเวลาให้ชัดเจน

7. ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการประเมินผล และชี้แจงผลการประเมินงานแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้และคืนให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อนำสู่การพัฒนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรม ผลกระทบและการปรับตัวของชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในช่วงโครงการนำร่องปี พ.ศ. 2555 - 2558

1. ด้านพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของชาวนาทั้ง 5 จังหวัด หลังจากได้รับบัตรสินเชื่อ

เกษตรกรชาวนามีพฤติกรรม เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้บัตรเกิดขึ้นเพราะเข้าใจว่าการมีบัตรสินเชื่อเกษตรกร ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง มีความเกรงใจเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และใช้เพื่อต้องการจะเรียนรู้และเป็นตัวแบบให้แก่ผู้อื่น ซึ่งพบว่า กลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้บัตร ยังมีพฤติกรรมประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ การขอเพิ่มวงเงินของบัตร การนำบัตรไปซื้อสินค้าทางการเกษตร วิธีการชำระเงินคืนแก่ ธ.ก.ส. หลังการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร และ 2) กลุ่มที่มีพฤติกรรมการไม่ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร เพราะตระหนักว่าไม่อยากจะสร้างหนี้สินเพิ่มแต่หากมองในรายละเอียดการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร จะพบความแตกต่างของชาวนาระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือ ชาวนาภาคกลางส่วนใหญ่ มีการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งการใช้บัตรของผู้อื่นแทนเจ้าของบัตรใช้บัตรเพื่อซื้อสินค้าผิดประเภท รวมถึงการใช้บัตรเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดแทนสินค้าอีกด้วย ในส่วนของชาวนาภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความเหมือนและความต่างของพฤติกรรมชาวนาที่พบ เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือก (Select) ตามความคิดเห็น ตามโอกาส และความเคยชินของพฤติกรรมเดิมว่ามีแบบแผนการใช้จ่ายหรือไม่ อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานของฮาซิล ทุนาลี (Halil Tunali, 2010) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้บัตรเครดิตในประเทศตุรกี พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บัตรเครดิตนั้นเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านอุปนิสัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ โดยปัจจัยทางด้านสังคม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจรูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นต้น มีผลต่อการใช้บัตรเครดิตมากที่สุด

2. ด้านผลกระทบจากการพฤติกรรมใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร มี 2 ลักษณะ คือ ทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางบวกจากพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากบัตรเป็นเงินแหล่ง

เงินทุนหมุนเวียนดอกเบี๋ยต่ำ ทำให้เกิดความคล่องตัวในการหมุนเงินเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันมีเงินทุนสำรองยามฉุกเฉินจากวงเงินของบัตรเครดิต ผลกระทบทางลบจากพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกร ได้แก่ การมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จากการเป็นผู้ค้าประกันคนในกลุ่มที่ต้องการเพิ่มวงเงินเช่นเดียวกัน รวมทั้งการมีช่องทางที่จะใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยการใช้วงเงินของบัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรซื้อสินค้าตามความต้องการหรือแลกเปลี่ยนเงินสด แต่ความสามารถในการชดเชยหนี้สินกลับไม่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากรายรับค่อนข้างคงที่หรือลดลง แต่ค่าครองชีพและความต้องการเพื่อการใช้ชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเห็นเด่นชัดที่สุดในภาคกลาง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลกระทบทางลบเกิดขึ้นไม่ชัดเจน ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากชาวนาของทั้ง 2 ภาค มีพฤติกรรมการใช้บัตร เป็นไปตามหลักเกณฑ์ คือ การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การซื้อปัจจัยการผลิตตามจำนวน ตามเวลา ในขั้นตอนของการทำนาจริง สำหรับผลกระทบทางลบที่สำคัญจากพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกร ได้แก่ ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากวงเงินกู้ทั้งหมดที่ชาวนากู้จาก ธ.ก.ส. จะถูกปรับดอกเบี้ยเพิ่มเป็น ร้อยละ 13 บาท ต่อปีเมื่อชาวนาไม่ชำระหนี้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรตามระยะเวลาที่กำหนด คือภายใน วันที่ 31 มีนาคม ของแต่ละปี อีกทั้งยังมีผลกระทบทางลบที่เกิดจากการดำเนินชีวิตประจำวันตามความต้องการมากกว่าความจำเป็น ภายใต้งบประมาณบริโภคนิยม เช่น การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรแลกเปลี่ยนเงินสด ชาวนาจะต้องเสียเงินให้กับทางร้านค้าตามที่ร้านค้าเรียกไว้ และต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ ธ.ก.ส. อีกด้วย หรือ ในกรณีที่ชาวนา ซื้อสินค้าแล้วนำไปขายต่อในราคาที่ต่ำกว่าราคาจริง ชาวนาจะเสียทั้งเงินส่วนที่ขาดทุนจากการขายและดอกเบี้ยให้ ธ.ก.ส. เช่นกัน

3. ด้านการปรับตัวของชาวนาในการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกร มี 2 ลักษณะ คือ

การปรับตัวลักษณะแรก เพื่อให้การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรของตนเองเกิดประโยชน์ตามต้องการมากที่สุด ได้แก่ การหาร้านค้าที่ยินยอมให้ตนใช้บัตร

สินเชื่อเกษตรกรแลกเปลี่ยนเงินสด การหาผู้รับซื้อปุ๋ยด้วยเงินสดในราคาที่ต่ำกว่าทุน ตลอดจน การซื้อสินค้าที่ไม่ใช่ปัจจัยการผลิต ตลอดจน การให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์จากบัตรเครดิตตนเอง ซึ่งการกระทำที่กล่าวมานั้นไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกร แต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวนาที่อยากได้ อยากใช้สิ่งนั้น ๆ ซึ่งพบว่าชาวนาภาคกลาง มีการปรับตัวที่กระทำผิดหลักเกณฑ์เพื่อให้การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรของตนเองเกิดประโยชน์ตามต้องการมากที่สุด สำหรับชาวนาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปรับตัวเพื่อให้การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรของตนเองเกิดประโยชน์ตามต้องการมากที่สุด เช่นกัน แต่เป็นในทางตรงกันข้ามกับภาคกลาง กล่าวคือ ชาวนาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเคร่งครัดกับการใช้บัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ การซื้อจำนวนวัตถุดิบของการผลิตให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการทำนาจริง การใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรจะไม่ใช้บัตรของผู้อื่นแทนเจ้าของบัตร

การปรับตัวลักษณะที่สอง การปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียผลประโยชน์ของตนเอง โดยพบว่าชาวนาภาคกลางมีการปรับตัวในการชำระหนี้ให้ตรงตามเงื่อนไขของธนาคาร เมื่อขายข้าวได้จะนำไปใช้คืนทันที เพื่อให้เสียดอกเบี้ยน้อยที่สุดหรือใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อไม่ให้เสียดอกเบี้ยเงินกู้ ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์จึงทำให้ไม่ปรากฏผลด้านการปรับตัวอย่างชัดเจนนัก สอดคล้องกับแนวคิดของกิลเมอร์ (Gilmer, 1970, p. 73) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นความสามารถที่มนุษย์มีปฏิกริยาโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการปรับตัวให้เข้ากับปัญหาและปรับสภาพปัญหาที่เผชิญอยู่ให้เข้ากับความต้องการของตนนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุชา จันทรเอน (2536, หน้า 135) ได้ให้ คำจำกัดความของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวหมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขาและมนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัววราบเท่าที่เขาดำรงชีวิตอยู่

มนุษย์ต้องแก้ปัญหาเพื่อความสำเร็จในการทำงานเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อสอนความต้องการทางกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้การปรับตัวทำให้เกิดแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกที่กระทบตัวบุคคลและสภาวะจิตของบุคคลที่ได้รับ ทำให้เกิดการกระตุ้นความต้องการให้เกิดขึ้น บุคคลจึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้การไตร่ตรอง และเลือกสรรเพื่อให้ได้มาซึ่งความปรารถนาและความต้องการที่เหมาะสมของตนเอง

แนวทางการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่ชาวนา พบว่า

1. ด้านผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการทบทวนขั้นตอนของการออกบัตรสินเชื่อเกษตรกร เนื่องจาก ชาวนาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความต้องการและกลุ่มที่ไม่ต้องการบัตรสินเชื่อเกษตรกร จึงควรมีการสำรวจเพื่อเกิดประโยชน์ทั้งผู้ออกและผู้รับบัตร เนื่องจากการมีบัตรแล้วไม่ใช่นั้นสร้างความกังวลใจให้เจ้าของบัตร เช่น กลัวบัตรหาย กลัวคนอื่นมองว่าไม่ให้ความร่วมมือ กลัวถูกตัดสิทธิ์ในการรับความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จาก ธ.ก.ส. เป็นต้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, หน้า 221-222)

2. ด้านคุณภาพและความหลากหลายของสินค้า สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (ส.ก.ต) ควรมีการจัดหาสินค้าที่มีตรา และคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของชาวนาร่วมกับการจัดหาสินค้าที่หลากหลายให้ชาวนาได้เลือกซื้อ ตลอดจนสินค้าที่จำหน่ายควรตรงตามความต้องการของชาวนา

3. ด้านราคาสินค้าและการประชาสัมพันธ์ ควรมีการควบคุมราคาสินค้าให้เป็นธรรมกับผู้ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร โดยการสุ่มตรวจอย่างต่อเนื่อง และมีช่องทางรับรู้ข่าวสารที่ชาวนา สามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากชาวนาไทยในปัจจุบันประสบกับความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การดูแลช่วยเหลือจึงควรดำเนินไปให้ถึงความเท่าเทียมและความรู้สึกพึงพอใจต่อความช่วยเหลือดังกล่าว

4. ด้านภาระหนี้สินของเกษตรกร ควรส่งเสริมให้ชาวนา หยุดการก่อหนี้ในระบบโดยการประสานองค์กร

อื่นเขามามีส่วนร่วมในการลดภาระหนี้สิน และส่งเสริมรายได้พิเศษ เช่น สำนักงานจัดหางานจังหวัด หน่วยงานพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น เนื่องจากปัญหาเรื้อรังของชาวนาไทยเป็นปัญหาเชิงระบบและวิคิด การแก้ไขที่เหมาะสมจึงควรบูรณาการให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ

5. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ควรส่งเสริมความรู้ให้ชาวนาที่ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ใช้บัตรให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ของ ธ.ก.ส. ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (2557, หน้า4-1) พบว่า การรับรู้ของเกษตรกรที่ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ควรรับรู้หลักเกณฑ์ เงื่อนไข สิทธิประโยชน์อย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อจะได้นำไปสู่การถ่ายทอดและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรคนอื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้ได้ประโยชน์จากโครงการอย่างเต็มที่และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

6. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการใช้เงินคืนตามกำหนดเวลา ควรสร้างความตระหนักให้แก่ชาวนาในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของการใช้เงินคืนตามกำหนดเวลาโดยการนำเสนอให้เห็นถึงการเสียประโยชน์ของชาวนา อันจะนำไปสู่การเกิดวงจรหนี้สินและหนี้นอกระบบ

7. ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประเมินผล และชี้แจงผลการประเมินงานแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้และคืนให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อนำสู่การพัฒนา ความคุ้มค่าและการบริหารความเสี่ยงต่อการลงทุนของชาวนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (2557, หน้า 5-2) พบว่า ข้อมูลของการประเมินผลโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มค่าของการลงทุน ทั้งเชิงการเงินและเชิงเศรษฐศาสตร์และการบริหารความเสี่ยงสำหรับประกอบการตัดสินใจในการบริหารโครงการมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรชาวนาไทยในการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีโครงการจัดการกระบวนการความรู้ให้แก่ชาวนาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นำมาสู่การชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเพื่อเป็นแนวทางและภูมิคุ้มกันให้กับปัญหาหนี้ในระบบของประชาชน

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสำรวจความต้องการจำเป็นของชาวนาอย่างจริงจังและทั่วถึงโดยมีระบบฐานข้อมูลของภาคครัวเรือนอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอนสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการอย่างละเอียด

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาพบว่าชาวนาแรกเริ่มจะมีรู้ถึงปัญหาที่จะตามมาภายหลังการเข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร โดยเฉพาะปัญหาเรื่องหนี้สินทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐมีการชี้แจงถึงปัญหาและผลกระทบหลังจากการผิดนัดชำระหนี้ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านตัวชาวนาด้านครอบครัวและด้านสังคมและชุมชนได้รับรู้เพื่อเป็นการป้องกันการก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา

2. จากผลการศึกษาพบว่าชาวนาต้องการมีรายได้เสริมที่ทำได้ควบคู่กับรายได้หลักผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งกองทุนเพื่ออาชีพและจัดหางานภายในหมู่บ้านเพื่อให้ชาวนาสามารถมีเงินทุนสำรองประกอบอาชีพเสริมจากการจัดหางานภายในหมู่บ้าน

3. จากผลการศึกษาพบว่าชาวนายังขาดความมีจิตสำนึกในการแก้ไขตนเองหลังการเป็นหนี้เพิ่มขึ้นจากการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐควรมีการแนะนำชาวนาให้หมั่นศึกษาและปลูกฝังด้านจิตสำนึกด้วยตนเองจะเห็นได้จากกรณีที่ชาวนามีหนี้สินอยู่แล้ว และเมื่อเข้าร่วมโครงการก็มีหนี้สินเพิ่มขึ้นชาวนาส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ซ้ำซ้อนจึงสมควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ตั้งแต่วัยเยาว์

4. จากผลการศึกษาพบว่าขอบเขตที่ทำการศึกษาเป็นพื้นที่โครงการนำร่องของโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาพื้นที่ของตัวอย่างการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในด้านพฤติกรรมของชาวนาต่อการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร เพื่อให้ได้ข้อมูลและนำมาสร้างรูปแบบให้ชาวนาในพื้นที่อื่น ๆ ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

5. จากผลการศึกษาพบว่าจากอดีตถึงปัจจุบันมีนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนให้แก่ชาวนาของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องหลายนโยบายผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาข้อดีและข้อเสียของนโยบายทั้งหมดเพื่อเป็นการนำไปสู่การนำนโยบายที่ดีที่สุดมาพัฒนาและปรับใช้ในอนาคต

6. จากผลการศึกษาพบว่าในภูมิภาคอาเซียนมีประเทศที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และส่งออกสินค้าเกษตรซึ่งทำรายได้หลักให้แก่ประเทศอยู่จำนวนมากผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจถึงวิธีการกระบวนการผลิตและส่งออกของสินค้าเกษตรในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของชาวนาต่อการสร้างอาชีพและคุณภาพชีวิตชาวนาในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2555). *โครงการบัตรสินเชื่อเพื่อเกษตรกร*. วันที่ค้นข้อมูล 29 มิถุนายน 2557 เข้าถึงได้จาก <http://www.baac.or.th/content-report.php>
- สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.). (2557). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย ประเมินผลโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชา จันทร์อม. (2536). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการยุทธศาสตร์ข้าวไทย การวิจัยและพัฒนาข้าวไทยและการมองไปข้างหน้า*.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยเศรษฐกิจเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- Gilmer, B. V. H. (1970). *Psychology*. New York: Harper & Row.
- Roy, C. (1984). *Introduction to nursing: An adaptation model* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Roy, M. (1976). *Applying behavior-analysis procedures with children and youth*. New York: Holt, Rinehart.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education International.